

Regioner och kommuner

Regioner

Den politiska nivå som befinner sig mellan stat och kommun kallas i Sverige för *region*. Regionerna sammanfaller geografiskt med länen. Det finns 21 regioner i Sverige. Tidigare kallades dessa *landsting*.

Regioner är den andra demokratiska nivån i Sverige och styrs av politiker som väljs direkt vart fjärde år. Regionerna har ett långtgående självstyre.

Regionernas viktigaste uppgift har alltid varit att ansvara för och bestämma över hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken i ett län. Under senare år har det pågått en förändring, där regionerna har fått utökade befogenheter. Det är i samband med detta de bytt namn från landsting till regioner.

Förutom hälso- och sjukvård och kollektivtrafik ansvarar regionerna för saker som regional utveckling, näringsliv samt kultur och turism.

Hur styrs regionerna?

Arbetet i regionerna och kommunerna är uppbyggt ungefär på samma sätt.

Regionfullmäktige är högsta beslutande organ och kan kallas för regionernas "riksdag", där olika politiska partier är invalda. Alla fullmäktiges möten är öppna för allmänheten.

Fullmäktige utser regionstyrelse, som består av heltidsanställda politiker. De flesta andra politiker inom regionerna är fritidspolitiker som sköter sina politiska uppdrag vid sidan av sina ordinarie jobb.

Under styrelsen finns *nämnder* där alla frågor till fullmäktige förbereds. Dessutom finns en *förvaltning* med tjänstemän som genomför det som politikerna har beslutat om.

Verksamheten finansieras till största delen av regionskatten som varje region själv beslutar om.

Det här är offlineversionen av *Regioner och kommuner*. Följ länken för att komma åt ytterligare material som övningar, interaktiva element, filmer med mera.

<https://laromedel.ne.se/material/reader/189/8009>

Ord och begrepp

Ordlista: Regioner och kommuner

Region är i Sverige en sorts större kommun som främst har hand om hälsovård och sjukvård inom ett geografiskt område. Hette tidigare *landsting*.

Kommun är ett mindre geografiskt område inom ett land som styr sig självt i vissa frågor och som har rätt att ta ut skatt av invånarna.

Glesbygd är ett stort område där det inte lever så många människor och där befolkningen bor utspritt.

Skatt är pengar som staten, kommunerna och regionerna tar in på olika sätt.

Kommunfullmäktige är det högsta beslutande organet i en kommun, alltså kommunens "riksdag".

Kommunstyrelse är styrelsen för en kommun, alltså kommunens "regering".

Socialtjänst är det stöd som kommunen ger till invånare som behöver hjälp och inte kan få det på något annat sätt.

Budget är en beräkning i förväg av alla inkomster och utgifter under ett år.

Förvaltning är att sköta någonting som man har fått ansvar för.

Kommuner

Kommunerna är den tredje demokratiska nivån i Sverige. Sverige är indelat i 290 kommuner som ser mycket olika ut. Flest invånare har Stockholm (cirka 962 000) medan de minsta kommunerna har ungefär 2 500 invånare. Det är stor skillnad att planera och styra i en storstadskommun och i en glesbygdskommun. Samtidigt har alla kommuner oavsett storlek en rad gemensamma områden som de måste sköta.

Enligt regeringsformen har kommunerna **självstyre**.

IGOR POLYAKOV/Flickr

■ Sergels torg i Stockholm. Som man förstår är det stor skillnad att planera och styra i en storstadskommun och i en glesbygdskommun.

HÅKAN RÖJDER

■ Robertsfors är en tätort i Västerbotten samt centralort för Robertsfors kommun, Västerbottens län, belägen vid Rickleån.

Kommunernas uppgifter

Den kommunala självstyrelsen är dock begränsad. Många lagar och beslut som riksdag och regering fattar måste kommunerna genomföra – kommunerna är en del av statsförvaltningen.

Exempel på vad kommunerna har ansvar för:

- Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg
- Förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och särskola
- Kommunal vuxenutbildning
- Svenska för invandrare
- Socialtjänst inklusive individ- och familjeomsorg
- Omsorg om äldre och funktionshindrade
- Hälso- och viss sjukvård i särskilt boende
- Stadsplanering och byggfrågor
- Hälso- och miljöskydd
- Renhållning och avfallshantering
- Räddningstjänst
- Vatten och avlopp
- Bibliotek
- Krisberedskap
- Kollektivtrafik (tillsammans med regionerna)
- Bostadsförsörjning

GÖRAN BILLESON/IBL

■ Biogasdriven sopbil från Ragn-Sells.

FLICKR

■ Stockholms stadsbibliotek.

THOMAS JOHANSSON/SL/FLICKR

■ Lokaltrafik i Stockholm.

PER-OLOF SÄNNÄS/AFTONBLADET/IBL

■ En SL-buss brinner på Ringvägen på Södermalm i Stockholm. Brandmän släcker branden.

MIKAEL GUSTAFSSON/NATURFOTOGRAFERNA/IBL

■ Jämshögs reningsverk.

ROLF ADLERCREUTZ/IBL

■ Förskolebarn på vandring genom nybyggda Hammarby Sjöstad i Stockholm.

Det finns också mycket som kommunerna inte är tvungna att erbjuda invånarna men som ändå görs för att kommunen ska vara attraktiv att bo i. Det kan exempelvis vara bra bostäder, fritidsanläggningar som simhall och ishall, kulturutbud samt industriområden, affärer och kontor som innebär arbetstillfällen. En kommun som locka till sig invånare får större skatteintäkter och dessa kan användas till att göra kommunen ännu bättre.

HÅKAN RÖJDER

■ Det är mycket kommunens pengar ska räckta till – kultur, fritid, barnomsorg, äldreomsorg och så vidare.

Kommunal demokrati

Kommunerna styrs av politiker som valts direkt av kommunens invånare vid de allmänna valen vart fjärde år.

Några av politikerna i kommunen är heltidspolitiker, men de flesta är fritidspolitiker som sköter sina politiska uppdrag vid sidan av sina ordinarie jobb.

Kommunfullmäktige är kommunens högsta beslutande organ och fungerar som kommunens "riksdag". Här sitter representanter för de olika politiska partierna, och det är här alla viktiga kommunala ärenden avgörs. Alla kommunfullmäktiges möten är öppna för allmänheten.

Kommunfullmäktige utser en **kommunstyrelse** som leder och samordnar arbetet i kommunen. Kommunstyrelsen kan sägas vara kommunens "regering". Dessutom utses **nämnder** som förbereder och behandlar ärenden som ska tas upp i kommunfullmäktige. Nämnderna ska tillsammans med förvaltningens anställda genomföra de beslut kommunfullmäktige fattar.

Det är upp till varje enskild kommun att bestämma vilka nämnder och förvaltningar som ska finnas i kommunen.

Enköpings kommun
Organisation från och med den 1 januari 2016.

ENKÖPINGS KOMMUN.

- Ett exempel på hur en kommun kan vara organiserad. Här Enköpings kommun.

Kommunens inkomster

Kommunen får pengar till sina verksamheter genom skatter, ränteinkomster, avgifter, lån och statsbidrag.

Skatter

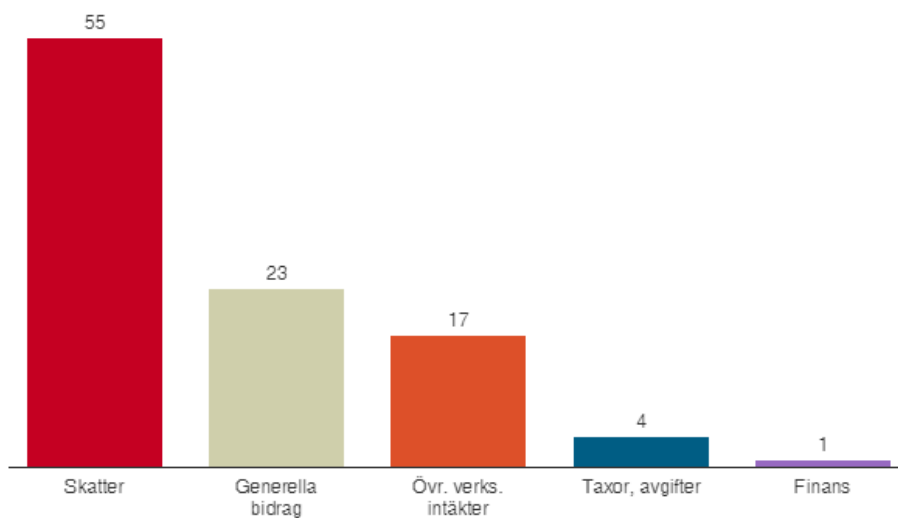
Kommunens viktigaste inkomstkälla är skatterna från kommunens invånare. I stort sett alla inkomsttagare som bor i en kommun betalar kommunalskatt.

Avgifter och statsbidrag

Viss service är helt eller delvis finansierad med avgifter, till exempel barnomsorg och sophantering. Dessutom får kommuninvånarna betala avgifter för kommunalt vatten och avlopp.

Kommunen får även statsbidrag. Dessa kan vara generella och baseras på invånarantal och åldersstruktur. **Statsbidragen** kan även vara ges för speciella ändamål, till exempel extra pengar till skolan eller flyktingmottagning. De är då tidsbegränsade.

Kommunens intäkter

SOURCE: MALMÖ KOMMUN

■ Kommunen får pengar till sina verksamheter genom skatter, ränteinkomster, avgifter, statsbidrag och genom att ta lån till olika investeringar. Diagrammet visar kommunen Malmös intäkter 2018 fördelade i procent.

Utjämningsystem

Sveriges kommuner ser befolknings- och skattemässigt väldigt olika ut. Vissa kommuner har många yrkesverksamma skattebetalare, andra har en stor andel asylsökande eller äldre som är i behov av stöd och service.

Tanken är att alla kommuner ska ha lika stort skatteunderlag per invånare. För att skapa rättvisa för kommunerna finns ett *utjämningsystem*. Det innebär att kommuner med stort skatteunderlag per invånare bidrar med pengar till de kommuner som har ett mindre underlag.

På så vis skapas en mer rättvis fördelning av service till människorna i olika delar av landet.

Ränteinkomster och lån

Kommunen får årligen in en stor mängd skattepengar. Alla dessa pengar används inte omedelbart utan pengarna placeras i fonder och värdepapper. Dessa placeringar ger ränteinkomster som kommunen kan använda till sin verksamhet.

Ibland måste kommunen låna pengar för större investeringar, till exempel för att kunna bygga en ny fritidsanläggning eller ett nytt bibliotek. Lån måste betalas tillbaka med ränta. Detta kallas **kapitalkostnader**. Kommunen har kapitalkostnader även om den använder egna pengar till byggnationen, eftersom kommunen då går miste om ränteinkomster på pengar de annars skulle ha haft på banken.

Fördela pengarna rättvist

Som tidigare nämnts sköter kommunen en mängd saker som socialtjänst, barnomsorg och äldreomsorg med mera. Allt detta ska också betalas.

Eftersom kommunen inte har hur mycket pengar som helst så måste pengarna fördelas mellan verksamheterna. Det innebär att kommunen ibland måste göra nedskärningar på ett område för att kunna satsa pengarna på ett annat.

Skolan – en kommunal kärnverksamhet

Enligt skollagen ska alla barn och ungdomar ha tillgång till likvärdig utbildning oberoende av kön, var man bor, sociala och ekonomiska förhållanden.

I Sverige gäller tioårig **skolplikt** från sex års ålder. Kommunen är skyldig att erbjuda alla elever i kommunen möjlighet till skolgång. Till den obligatoriska skolan räknas förskoleklassen, grundskolan, sameskolan, specialskolan och särskolan. Förutom kommunala skolor finns fristående skolor som är öppna för alla. Det är kommunens ansvar att se till att undervisningen följer skollag och läroplaner.

Kostnaderna för skolverksamheten utgör en stor del av kommunens utgifter.

Olika kostnader för skolan

Kostnaderna för en vanlig grundskola kan delas in i tre stora delar: *lokalkostnader*, *löner* och kostnader för *förbrukningsvaror*. I den sistnämnda delen ingår förutom sådant som böcker och annat undervisningsmaterial även datorer, skolmat och kostnader för skolskjuts.

Genomsnittskostnaden i Sverige per elev och år i grundskolan var 2017 cirka 110 000 kronor. Kostnaden för skolskjuts tillkommer.

SHUTTERSTOCK

SHUTTERSTOCK

Kommunens budget

I november varje år bestämmer kommunerna budgeten för det kommande året, då man räknar på inkomster och kostnader för de olika verksamheterna för kommande år. I budgeten bestäms hur mycket pengar kommunens verksamheter, som skola, barnomsorg och så vidare, får kosta.

Kommunens verksamheter sköts av **förvaltningar**, till exempel skolförvaltningen och socialförvaltningen. Varje förvaltning ska sköta sin verksamhet inom de ekonomiska ramar som bestäms i budgeten.

Sammanfattning

Regioner och kommuner

- I Sverige finns 21 regioner som har till uppgift att ansvara för och bestämma över bland annat hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken i ett län.
- Regionfullmäktige eller regionfullmäktige är högsta beslutande organ och kan kallas för regionernas "riksdag".
- Ledamöterna utses i val vart fjärde år.
- Sverige är indelat i 290 kommuner som varierar mycket i storlek.
- Kommunerna ansvarar bland mycket annat för skolor och förskolor, socialtjänst, äldreomsorg, bibliotek, renhållning och avfallshantering samt vatten och avlopp.
- Kommunens högsta beslutande organ ("riksdag") är kommunfullmäktige, vars ledamöter väljs vart fjärde år.
- Kommunstyrelsen leder och samordnar arbetet i kommunen och kan sägas vara kommunens "regering".
- Kommunens viktigaste inkomstkälla är skatterna från kommunens invånare.

Det här är offlineversionen av *Regioner och kommuner*. Följ länken för att komma åt ytterligare material som övningar, interaktiva element, filmer med mera.

<https://laromedel.ne.se/material/reader/189/8009>